

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

D15/96001268

02 juli 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 42/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr.

d.d. 02 juli 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

42/96

(Afgesloten 021400A JUL 1996)

Conclusie/voorzicht

De uitslag van de verkiezingen in Mostar zal de verdeling van de stad langs etnische lijnen bestendigen. Dit vormt een nieuwe indicatie dat de Bosnische bevolking ook in de nationale verkiezingen van september a.s. vooral op nationalistische partijen zal stemmen en daarmee de basis zal leggen voor een driedeling van het land.

De Bosnisch-Servische politieke en militaire leiders, Karadzic en Mladic, lijken formeel een stap terug te willen doen, maar zullen naar verwachting zeker op korte termijn invloed blijven houden op de Bosnisch-Servische koers.

De verhoudingen binnen de Moslim/Kroatische Federatie zijn grondig verstoord; de kans op vruchtbare samenwerking blijft uiterst gering.

Bosnië-Herzegovina

Het afgelopen weekeinde zijn in Mostar onder EU-auspiciën verkiezingen gehouden voor het lokale bestuur. Deze verkiezingen zijn nagenoeg zonder incidenten verlopen. Volgens officieuze cijfers was de opkomst ongeveer 50%. Winnaar van de verkiezingen lijkt een coalitie van partijen onder aanvoering van de partij van president Izetbegovic, de SDA. Deze heeft ruim 28.000 stemmen behaald. De belangrijkste "Kroatische" partij HDZ verwierf bijna 27.000 stemmen. De overige partijen, waaronder de partij van ex-premier Silajdzic en de Kroatische, extreem-nationalistische HSP, behaalden slechts enkele honderden stemmen en zullen in het stadsbestuur geen rol van betekenis spelen.

Deze uitslag is ruwweg in overeenstemming met de etnische verhoudingen in Mostar en geeft aan dat de kiezers langs etnische lijnen hebben gestemd. Dit zal naar verwachting inhouden dat met name de HDZ, die streeft naar opdeling van de stad, zich in dit streven gesterkt zal voelen. Bovendien zal zij alle voor Kroaten gereserveerde zetels in de gemeenteraad (16 in getal) mogen vullen en daardoor in staat zijn het streven naar opdeling ook in het stadsbestuur door te voeren. De SDA streeft formeel naar het behoud van de eenheid van de stad, maar in de praktijk verwerpt een deel van de aanhang verdere concessies aan de Kroaten. Daarom zullen de Moslims in het stadsbestuur (eveneens 16) naar verwachting meer verdeeld zijn dan de Kroaten. Voor de Serviërs is ook een aantal zetels in de gemeenteraad gereserveerd, maar slechts een deel daarvan zal worden gevuld, formeel tot de uit Mostar gevluchte Serviërs zullen zijn teruggekeerd. In de praktijk zullen de Serviërs naar verwachting in veel gevallen de Kroaten steunen, al kunnen daardoor de mogelijkheden voor daadwerkelijke terugkeer

[REDACTED]

van de Servische vluchtelingen worden verkleind. In ieder geval wordt aangenomen dat de uitslag van de verkiezingen in Mostar de huidige verdeling van de stad langs etnische lijnen zal bestendigen.

Hoewel het voorbarig is om uit het resultaat van de verkiezingen in Mostar conclusies te trekken voor de later dit jaar te houden algemeen-Bosnische verkiezingen, is te verwachten dat de etnische verhoudingen ook bij deze verkiezingen het stemgedrag in hoge mate zullen bepalen. In ieder geval moet worden vastgesteld dat in Mostar de partijen die zich richten op behoud van etnische samenwerking nauwelijks steun hebben verworven. Dit is in overeenstemming met de resultaten van de algemeen-Joegoslavische verkiezingen van 1989 en de Bosnische van 1990, toen de partijen op niet-etnische basis werden overvleugeld door de nationalistische partijen. Daarom geven de verkiezingen van Mostar geen aanleiding om de verwachting, dat de bevolking van Bosnië-Herzegovina in september a.s. langs etnische lijnen zal stemmen en daarmee de basis zal leggen voor een driedeling van het land, bij te stellen.

Volgens officiële statistieken van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF) bedraagt het Bruto Nationaal Produkt van de Federatie slechts 10% van de geschatte vooroorlogse waarde. De officiële werkloosheid is ruwweg 85% van de beroepsbevolking. Ongeveer 70% van de industrie en 40% van de woonruimte is door de oorlog vernietigd. Vermoedelijk geven de officiële cijfers een enigszins vertekend beeld van de situatie. Vele Bosniërs werken in de "grijze" economie en slagen erin op die manier in hun bestaan te voorzien. Ook de bijdragen van familieleden in het buitenland zijn in de officiële cijfers niet opgenomen. Toch kan uit bovengenoemde gegevens worden opgemaakt dat voor een herstel van de vooroorlogse levensomstandigheden massale buitenlandse economische hulpverlening onontbeerlijk zal zijn. Dit geldt vermoedelijk in nog veel sterkere mate voor de "Servische" delen van Bosnië-Herzegovina, waar het economische herstel en de hulpverlening trager op gang lijken te komen dan in de Federatie.

Hoewel massale hulpverlening zeker kan bijdragen tot economisch herstel, moet worden betwijfeld of hiermede de etnische tegenstellingen die aan de oorlog ten grondslag liggen, overbrugd kunnen worden. Dit beeld wordt bevestigd door de ontwikkelingen in Mostar, waar aanzienlijke economische hulpverlening niet in staat is gebleken de inter-etnische samenwerking te stimuleren. Op zich zal massale financiële hulpverlening niet, zoals veelal wordt aangenomen, de kansen voor vrede vergroten, als niet tegelijkertijd op het politieke vlak initiatieven worden ontplooid om het bestaande wantrouwen te verminderen, dan wel politieke doelstellingen worden ontwikkeld die door grote delen van de Bosnische bevolking worden ondersteund.

De propaganda-strijd tussen Bosnische Kroaten en Moslims is de afgelopen dagen verder geïntensiveerd. De Bosnisch-Kroatische politieke leiding heeft onder meer bij monde van de minister van Buitenlandse Zaken van de MKF, Prlic, gesteld dat de Moslims zijn ontslag nastreven om de Federatie om te vormen tot een "uitsluitend door Moslims beheerste politiestaat". De Bosnische vice-president Ganic, die tevens vice-president van de MKF is, heeft op zijn beurt de Kroaten ervan beschuldigd islamitische heiligdommen te verwoesten, onder meer in Mostar en Vitez.

De spanningen tussen beide bevolkingsgroepen lopen sinds enkele weken steeds verder op. De Kroaten vrezen door de Moslims, die zij verdenken van islamitisch-fundamentalistische tendensen, te worden overheerst. Daarentegen vrezen de Moslims dat zij zullen worden geïsoleerd in centraal-Bosnië en dat de Kroaten, die soortgelijke doelstellingen nastreven als de Serviërs en om die reden geen bijdrage leveren aan het behoud van Bosnië-Herzegovina als multi-etnische eenheidsstaat, toenadering zullen

[REDACTED]

zoeken tot de Bosnisch-Servische Republiek (RS) ten koste van de MKF. Dat MKF-topfunctionarissen als Ganic en Prlic dergelijke beschuldigingen uiten, geeft aan hoe diep het wantrouwen tussen beide bevolkingsgroepen is. Hoewel er tot op heden slechts sporadische meldingen zijn van onderling geweld, is een verdere verscherping van de tegenstellingen op korte termijn veel waarschijnlijker dan een verbetering van de samenwerking tussen de "partners" in de Federatie.

De Kroatische president Tudjman heeft vorige week een bezoek gebracht aan de Bosnische plaats Medjugorje, een katholieke bedevaartplaats ten westen van Mostar in door Bosnische Kroaten gedomineerd gebied. Dit bezoek is sterk bekritiseerd door de Kroatische afdeling van de SDA. Daarbij werd onderstreept dat het bezoek heeft plaatsgevonden zonder consultatie met de Bosnische regering. Bovendien zouden uitsluitend Kroatische staatsymbolen te zien zijn geweest. Om die reden noemde de SDA het bezoek "een indicatie dat Kroatië het Kroatische deel van Bosnië-Herzegovina wil annexeren". Het bezoek van Tudjman aan Medjugorje wijst erop dat hij deze plaats, en naar alle waarschijnlijkheid het gehele Bosnisch-Kroatische grondgebied, beschouwt als "Kroatisch" gebied en de Bosnische soevereiniteit daarover niet erkent. De melding onderstreept dat de spanningen tussen Bosnische Kroaten en Moslims ook de betrekkingen tussen de Bosnische en Kroatische regeringen onder druk zetten.

VN-vertegenwoordiger voor het voormalige Joegoslavië Bildt heeft het afgelopen weekeinde gemeld dat de Bosnisch-Servische president Karadzic al zijn bevoegdheden heeft overgedragen aan zijn plaatsvervangster Plavsic. Deze heeft evenwel ontkend dat Karadzic is afgetreden. Daarbij onderstreepte zij dat Karadzic door het volk tot president is gekozen en derhalve zijn positie alleen bij verkiezingen kan verliezen. Inmiddels is Karadzic vrijwel unaniem herkozen tot voorzitter van zijn partij SDS, de belangrijkste Bosnisch-Servische partij. Karadzic stond onder toenemende druk van zowel de internationale gemeenschap als zijn Servische ambtgenoot en rivaal Milosevic om zijn positie op te geven. Voor Bildt c.s. speelde daarbij een hoofdrol het feit dat Karadzic van oorlogsmisdaden is beschuldigd en derhalve op grond van "Dayton" geen openbare functie mag vervullen. Een nevenoverweging is wellicht de hoop dat de vervanging van Karadzic zou leiden tot een matiging van het Bosnisch-Servische standpunt ten aanzien van het vredesproces. Dit laatste is echter op korte termijn onwaarschijnlijk: Plavsic geldt als een medestander van Karadzic en heeft (evenals de meeste andere Bosnisch-Servische leiders) in het verleden uiting gegeven aan opvattingen die eerder meer extreem dan meer gematigd zijn dan die van Karadzic. Zo heeft Plavsic nog onlangs begrip geuit voor de "etnische zuiveringen" in Bosnië-Herzegovina.

De verwijzing van Plavsic naar de aanstaande verkiezingen kan worden gezien als een indicatie dat Karadzic zijn positie als president na die verkiezingen wil opgeven. In dat geval zou hij zijn kandidatuur voor een nieuwe ambtstermijn als president moeten intrekken. Het feit dat Karadzic zich heeft laten herkiezen als voorzitter van de SDS, geeft echter aan dat hij niet van plan is zich volledig uit de politiek terug te trekken. Kennelijk hoopt hij dat hij in die functie de politieke koers van de Bosnische Serviërs zal kunnen blijven beïnvloeden. Indien (niet van oorlogsmisdaden beschuldigde) volgelingen van hem, zoals Plavsic, met de uitvoering van dit beleid belast zouden worden, is de kans daarop inderdaad aanwezig.

Joegoslavische media hebben de afgelopen dagen gemeld dat de leider van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Mladic, zou zijn getroffen door een zware beroerte. Andere geruchten spreken van een hartaanval. Geen van deze meldingen is bevestigd. Betwijfeld wordt of deze berichten juist zijn. Ook Mladic is van oorlogsmisdaden beschuldigd en staat derhalve onder druk zijn positie op te

[REDACTED]

geven. Daaraan openlijk toegeven zal door Mladic als een onaanvaardbaar prestige-verlies worden beschouwd. Mladic is relatief jong (53 jaar) en er zijn geen aanwijzingen dat hij kampt met hart- of vaatziekten. Bovendien was er reeds eerder sprake van "politiek conveniënte" ziekteverschijnselen bij Mladic: zo bevond hij zich juist in de tijd dat de VRS eind vorig jaar voldoende terrein verloor om een gebiedsverdeling van 51:49% mogelijk te maken, in een militair hospitaal in Belgrado om niersteenoperatie te ondergaan. Tegen die achtergrond moet er rekening mee worden gehouden dat Mladic zich met een verwijzing naar zijn gezondheidstoestand een excuus wil verschaffen om een stap terug te doen. Overigens hoeft dit niet in te houden dat Mladic de leiding over de VRS ook in de praktijk zal opgeven. Hij beschikt zowel onder de strijdkrachten als in sommige politieke kringen over veel prestige en populariteit. Denkbaar is dat Mladic een soortgelijke positie beoogt als Karadzic. Dan is een constructie denkbaar waarin anderen formeel het bevel voeren over de VRS, maar zich daarbij sterk zouden laten leiden door de (formeel ambteloze) Mladic.

De kans dat Karadzic en/of Mladic zullen worden overgedragen aan het Internationale Tribunaal in Den Haag, is uiterst klein. Noch de Bosnische Serviërs, noch de Joegoslavische regering erkennen de jurisdictie van dit Tribunaal. Bovendien zouden zij het als een vernedering beschouwen om toe te geven aan druk van de internationale gemeenschap. Milosevic zou zich in beginsel wel willen ontdoen van Karadzic, maar moet rekening houden met beschuldigingen van extreem-nationalistische zijde dat hij daarmee afbreuk doet aan de Groot-Servische zaak. Tenslotte moet een groot aantal Servische leiders (vermoedelijk met inbegrip van Milosevic) vrezen dat Karadzic en Mladic verklaringen kunnen afleggen die voor hen zelf belastend zijn.

Uit een melding van [REDACTED] blijkt dat vrijwel alle vluchtelingen en ontheemden in de RS zich in hun huidige verblijfplaats laten registreren als kiezer. Door middel van recente "verduidelijkingen" van de regels voor de verkiezingen heeft de OVSE bij uitzondering de mogelijkheid geschapen dat kiezers niet in hun plaats van herkomst, maar in de huidige verblijfplaats kunnen stemmen. Het heeft er echter alle schijn van dat in de RS de uitzondering de regel wordt gemaakt. Dit houdt verband met het feit dat de Bosnisch-Servische politieke leiding streeft naar een zo coherent mogelijk en etnisch "zuiver" gebied. In dat kader zijn onder meer ontheemde Serviërs uit andere delen van Bosnië-Herzegovina geherhuisvest op plaatsen die door de RS opgeëist worden. De [REDACTED] melding onderstreept dat de Bosnisch-Servische politieke leiding beoogt de verkiezingen te gebruiken om het etnisch "zuivere" karakter van de RS te consolideren dan wel te legitimeren. Omdat ook de Bosnische Kroaten een soortgelijke doelstelling nastreven, is de kans groot dat de verkiezingen in Bosnië-Herzegovina de basis zullen leggen voor een feitelijke driedeling van het land langs etnische lijnen.

Servië/Montenegro

De voorzitter van de Servische Academie van Wetenschappen heeft gesteld dat de voormalig autonome provincie Kosovo moet worden gesplitst. Het noordelijke deel zou deel van Servië moeten (blijven) uitmaken, terwijl het zuidelijke deel onafhankelijk zou moeten worden, dan wel bij Albanië zou kunnen worden gevoegd. Als één van de belangrijkste overwegingen daarvoor noemde hij het geboortecijfer van de etnische Albanezen in Kosovo, waardoor het "Servische" karakter van de provincie op langere termijn gevaar zou lopen.

De Servische Academie van Wetenschappen beschikt met name waar het etnisch-nationalistische thema's betreft over relatief veel prestige. Een advies van dit instituut vormde eind jaren '80 de aanzet voor het streven naar een Groot-Servische staat. Het voorstel tot opsplitsing van Kosovo is op zich niet nieuw; met name van Servische, extreem-nationalistische zijde is herhaaldelijk opgeroepen tot een

[REDACTED]

dergelijke splitsing. Het noordelijke deel van Kosovo, dat in economisch opzicht het belangrijkste is en waar zich de uit historische overwegingen voor Servië belangrijkste gebieden (o.a. Kosovo Polje) bevinden, zou in die visie Servisch moeten worden. Het overige deel, waarheen dan alle Albanese bewoners zouden moeten worden gedeporteerd, zou aan Albanië kunnen worden afgestaan. Een dergelijke "oplossing" zal bij voorbaat onaanvaardbaar zijn voor de etnische Albanezen binnen en buiten Kosovo. Dat de Servische academie van Wetenschappen dit voorstel steunt, zal naar verwachting de etnische spanningen in de provincie verder vergroten.

Het Joegoslavische persbureau TanJug heeft gemeld dat de Joegoslavische luchtmacht 66 gevechtsvliegtuigen heeft overgedragen aan het Joegoslavische Museum voor militaire luchtvaart. Het betrof onder meer vliegtuigen van de types MiG-21 FISHBED, GALEB en ORAO. De Joegoslavische strijdkrachten hebben het afgelopen jaar reeds reducties in het wapenbezit aangekondigd. Ook op grond van "Dayton" zijn zij verplicht hun aantallen gevechtsvliegtuigen (naar schatting ruim 300) met 25% te reduceren. Het ligt voor de hand dat de schenking van een buitengewoon groot aantal gevechtsvliegtuigen aan een museum deel uitmaakt van dergelijke reducties. Overigens zijn geen gegevens bekend over de manier van "opslaan" die door dit museum worden gehanteerd. Daarom moet niet bij voorbaat worden uitgesloten dat de betreffende schenking een poging vormt om de betreffende vliegtuigen te onttrekken aan de in Dayton geëiste "baseline".